

Arheološki lokalitet Džoukoudijan: Zora ranog čoveka

Otkriveno početkom dvadesetog veka, nalazište Džoukoudijan blizu Pekinga ponudilo nam je izuzetno bogat fond fosilizovanih materijala ranih hominida koji su pronađeni zajedno sa obiljem botaničkih fosila. Intenzivnim proučavanjem ovih materijala dobili smo jasniju sliku ranog perioda čovečanstva, i na neki način smo u mogućnosti da slušamo daleke odjeke glasova naših predaka. Ovo

Statua Pekinškog
čoveka-majmuna

中國之旅

nalazište jedno je od najdragocenijih među nizom lokaliteta vezanih za prastare hominide u Kini, uključujući nalazište Juanmou čoveka u Junnanu i nalazište Lantijenskog čoveka u Šansiju. Otkrića u Džoukoudijanu pomogla su nam u boljem razumevanju ranog razvitka čoveka. Najranija nalazišta hominida na svetu nalaze se u zabačenim i divljim planinskim oblastima. Džoukoudijan je blizu prestonice, grada Pekinga. On pruža prijateljima koji dolaze sa svih strana sveta retku priliku da istovremeno shvate kulturu drevnog čoveka i da počnu da shvataju dugi tok kineske civilizacije.

„Nalazište Pekinškog čoveka“, kako ga zovu, nalazi se pedeset kilometara jugozapadno od Pekinga, u Lung-Gu planinama ili planinama „Zmajeve kosti“ u oblasti Fanšan. Tokom ranog dvadesetog veka, strani stručnjaci koji su se bavili istraživanjima u Kini počeli su da se interesuju za oblasti u kojima su lokalni poljoprivrednici sakupljali „zmajeve kosti“ kako bi ih koristili kao vrstu medicinskog sredstva. Austrijski paleontolog Zdanski i kanadski hirurg Dejvidson, kao i drugi, verovali su da ove „zmajeve ko-

Iskopine na lokalitetu Džoukoudian.

Pećina praistorijskih ljudi na lokalitetu Džoukoudijan.

Ekspert za
paleoantropologiju
Djija Lanpo
(1908–2001. godine).

sti“ mogu biti fosilizovani ostaci neke prastare biljke. Iskopavanja su izvedena u Džoukoudijanu, pod supervizijom stranih stručnjaka i kineskih botaničara i geologa među kojima su bili i Veng Venhao i Jang Džungđijen. Otkriveni su fosilizovani zubi nalik onima ranih hominida. Kao rezultat brižljivih napora, 1929. godine, mladi paleontolog Pei Vendžung iskopao je skoro kompletan kranijum i donju vilicu i skelet, što je bilo otkriće koje je zapanjilo čitav svet. Naučnici su nazvali ostatke „Pekinškim čovekom“, i potom otkrili kamene i koštane artefakte i dokaze o upotrebi vatre, pokazujući da su hominidi bili aktivni još pre pet stotina hiljada godina u području koje je sada Pekinški region. Tokom 1930. godine, naučnici su iskopali dodatne fosilizovane ostatke ranih hominida od pre otprilike dve stotine hiljada godina. Kako su pronađeni na gornjem delu Planine zmajevih kostiju, dat im je naziv „Pećinski čovek sa vrha“. Godine 1935, u periodu od mesec dana, radnik koji se zvao Đia Lanpo, u to vreme bez arheološkog obrazovanja i znanja, otkrio je tri kranijuma „Pekinškog čoveka“, dajući time značajan doprinos istraživanjima. U toku 1937. godine, dok su Japanci preduzimali obimnu invaziju na Kinu kao uvod u rat, trojicu ljudi koji su čuvali Džoukoudijan ubili su japanski vojnici. Istovremeno je nestala veoma vredna prva loba-

nja Pekinškog čoveka. Kasnije su otkriveni ostaci prelaznog hominida između „Pekinškog čoveka“ i „Peciškog čoveka sa vrha“ u Džoukoudijanu, ukazujući na kontinuirano prisustvo i razvoj Pekinškog čoveka na tom području. Ova otkrića i istraživanja ustvrdila su jedinstvenu poziciju ovog nalazišta u globalnim paleoarheološkim studijama. Šest fosila kranijuma ranih hominida naknadno su iskopani u Džoukoudijanu, a potom još dvanaest delova lobanja, petnaest donjih vilica, 157 komadića zuba, i delovi skeleta koji su pripadali telima preko četrdeset osoba, ženskih i muških, starih i mladih. Pored toga, iskopano je nekih sto hiljada artefakata: kamenih alata i ognjište na kome je korišćena vatra i gde su spaljivane kosti i kamene. Prosečni kranijalni kapacitet Pekinškog čoveka bio je 1.088 mililitara (kod modernog čoveka je 1.400 mililitara), a procenjuje se da je u proseku bio visok 156 centimetara (muškarac) i 150 cm (žena). Pekinški čovek pripadao je kamenom dobu, i primarni metodi obrađivanja kamenih alata bili su parčanje, ljuštenje i retko burgijanje. Sve

Nekoliko arheologa koji su značajno doprineli otkriću Pekinškog čoveka-majmuna sahranjeni su na planini Longgu. To su: Jang Džongdijen, Pei Vendžong, Đija Lanpo i drugi.

Sagorela kost.

Muzej lokaliteta
Džoukoudijan.

Fosil lobanje
Pekinškog čoveka,
izložen u Muzeju
lokaliteta Džoukoudi-
jan od 21. septembra
2003; Deo lobanje je
čeona kost, otkrivena
maja 1966. godine.

do danas, „Pekinški čovek“ je ostao hominid za ko-
ga je otkriveno da je najranije koristio vatru; takođe
je lovio krupne životinje. Njegov životni vek bio je
relativno kratak – procenjuje se da je 68,2% poje-
dnaca umiralo pre 14. godine, a da je manje od 4,5%
doživelo pedesetu godinu. Muzej Pekinškog čoveka
podignut je na lokalitetu Džoukoudijan 1953. godi-
ne, kako bi se izložili kulturni artefakti iz iskopina u
toj oblasti. Muzej je pokrivao površinu od četiri hi-
ljade kvadratnih metara i pružao je zaštitu oblasti
od dva kvadratna kilometra. U to vreme izložba je u
osnovi bila posvećena i podeljena na četiri glavne
oblasti: Pekinški čovek, Životno okruženje Pekinš-
kog čoveka, Tačke na lokalitetu i Od majmuna do
čoveka. Predmeti izloženi u vitrinama nisu
bili originalni; sve su to bile reprodukcije
vrlo slične originalima kako bi delo-
vale kao da su autentične. Fosilizo-
vani ostaci životinja i ognjišta bili
su autentični. U decembru 1987.
godine, UNESCO je proglasio
i upisao Džoukoudijan na listu
Svetske kulturne baštine.

Mauzolej Žutog cara

Napuštajući prestonicu Peking, sada putujemo na visoku lesnu zaravan kako bi odali počast lepoti carske grobnice u provinciji Šansi. Ova carska grobnica nazvana je „Čijao Ling“ ili u starim vremenima Most grobnica, a nalazi se u Most planinama okruga Huangling, provincije Šansi.

Praotac kineskog naroda, Žuti car, počastvovan je i posebno prepoznat ovim mauzolejem. Stela¹ sa nat-

Zemljani grob u Mauzoleju Žutog cara; sa natpisom „zmajev prilaz na Most brdu“ urezanim u stelu.

¹ Stela je kamena ili drvena ploča raznovrsnih oblika sa dekoracijama i natpisima pogrebnog ili spomeničkog karaktera (prim. prevodioca)

Memorijalni paviljon kod Mauzoleja Žutog cara sa stelom kaligrafije Guo Morua u njoj.

pisom „Grobnica Žutog cara“ stoji ispred oltara za žrtve. Na ulazu u grobnicu je „besmrtna terasa“ Han Vudija. Hram Sjuenjuan, Sjuenjuan je ime dato Žutom caru, nalazi se u podnožju Most planina, i mesto je gde su generacije sinova i unuka Jen klana prinobile žrtve caru. Unutar hrama centralna osovina arhitektonske grupacije uključuje zgrade kao što su „Planinska kapija“, „Paviljon poštenja“. „Paviljon stele“, „Predvorje ljudskosti predaka“, Na istočnoj strani je Paviljon stele, a na zapadnoj strani su postavljene izložbene sobe. Šesnaest drevnih stabala, koja su stara preko hiljadu godina, stoje unutar dvorišta. Među njima je i čempres za koji se kaže ali i veruje da je zasađen lično rukom cara i navodno je star pet hiljada godina, te on zaista zaslužuje naziv najstarijeg čempresa sveta. Okružen mirnim ambijentom planina i vode, okruženje grobnice je drevno i jednostavno, ostavljajući utisak velike i neobične velelepnosti. Gde je Žuti car rođen? Gde je uspostavio svoju vladavinu i upravljao svojim posedima? Prema istoričaru Sima Čianu, iz drugog veka pre nove ere, bilo je to u blizini brda Sjuenjuan. U zapisima o Pet careva u *Istorijskim zapisima* Sima Čiana (Ši Đi, kompletiran 91. godine pre nove ere), zabeleženo je da je „Žu-

ti car, sin Šaodijena, prezime Sun, ime Sjuenjuan, boravio na brdu Sjuenjuan.“ Ovo brdo nalazi se u današnjem gradu Sindženg, provincija Henan. U drevnim vremenima Sindženg je bio prestonica zemlje nazvana po tome što ima medvede, tj. „Jousijung“. Šaodijen, otac Žutog cara, bio je poglavar zemlje Jousijung. Sindženg se nalazi u centralnom delu provincije Henan. Arheolozi su 1977. godine na ovom mestu otkrili kulturu koju su nazvali Peiligang kultura, dokaz da su preci kineske nacije ovde živeli pre nekih osam hiljada godina. Grubo datiranje arheološkog materijala odgovara vremenu kada je živio Žuti car. Drugi kineski istorijski dokumenti sadrže mnoge činjenice sa Sjuenjuana, napominjući da je Sindženg bio mesto njegove vladavine. U knjizi *Generacije carskih prestonica* zapisano je da je „Žuti car rođen u Sindžengu u zemlji poznatoj kao Ima medveda.“ Anali Ji-Tung beleže: „Brdo Sjuenjuan nalazi se u okrugu Sindženg u prefekturi Kaifeng.“ U ranijim vremenima kamena stela stajala je šest stopa visoka, severno od Sindženga, na prolazu koji vodi van grada. Na njoj su bila ispisana četiri velika karaktera: „Mesto od Sjuenjuena“. Kako je stela obgrljena drevnom soforom koja je obrasla oko njega, uobičajeno ime za to mesto je „Stela obgrljena soforom“. Hram sagrađen kao spomenik sećanja Žutom caru podignut je blizu ove stele. Stela i hram su odavno nestali, ali podignuta je nova stela na mestu stare, sa istim rečima, a i sam hram Sjuenjuan Žutog cara je ponovo izgrađen. Sinovi i unuci pripadnika države Jen dolaze iz svih krajeva sveta kako bi ovde potražili korene svog porekla, i da odaju počast Žutom caru Sjuenjuanu. Žuti car pripadao je porodici sa prezimenom Ći, iako neki kažu da je njegovo pre-

Kamena statua
Žutog cara u Hali
Sjuenjuan.

中國之族

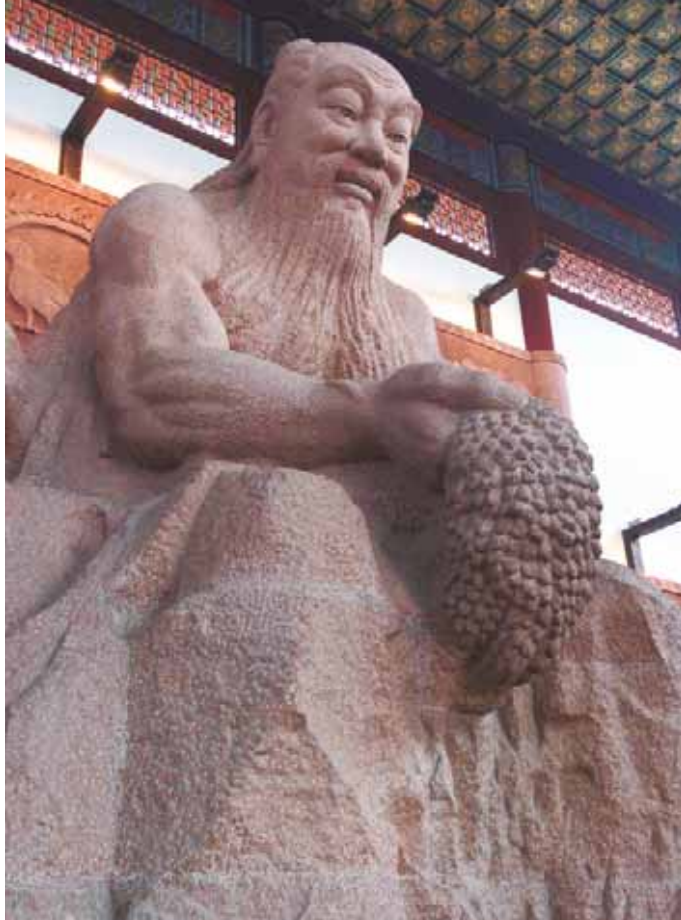
Hala Sjuenjuen, u pomen Žutom caru.

zime bilo Gungsun, i kaže se da je on bio vođa te porodice. Prema zapisima u kineskim istorijskim anama, nakon što je porazio cara države Jen, formirao je savez sa Jen carom i odbio invaziju devet plemena. Onda je preuzeo vođstvo saveza od Jen cara. Car Jen, kao Žuti car, poznat je u kineskoj legendi kao otac ili čak Bog poljoprivrede. On je stvorio poljoprivredu, konstruisao poljoprivredne alate, naučio ljude da seju i žanju, i uopšte izveo ljude iz doba lova i preveo u doba poljoprivrede. Žuti car bio je i bog medicine koji je koračao brdima skupljajući uzorke, i koji je otkrio koje biljke mogu da leče određene boljke. Zbog ovih eksperimenata je i sam bio sedamdeset dva puta ozbiljno bolestan. Kasnije je svoje obimno farmakološko znanje preneo ljudima napisavši knjigu u kojoj je zabeležio tri stotine šezdeset pet vrsta medicinskih biljaka. Žuti car ujedinio je sva plemena u Kini i izgradio svoju prestonicu u Sindžengu (neki stručnjaci veruju da je bila na drugom mestu po veličini). Proračunao je kalendar, razumeo

Nebesko korenje i Zemaljske grane (vidovi kineskog računanja vremena, prim. prev.), otkrio magnetni kompas, napravio brodove i strele, oživeo obrazovanje, stvorio muzičke instrumente. Žuti car i car Jena – obojica se smatraju praočevima kineske nacije. Stoga sebe kineski narod naziva „sinovima i unucima Jen Huangaa“. Legenda kaže da se glavna (carska) konkubina Žutog cara zvala Lao, žena koja je takođe bila predak kineskog naroda i koja je izmislila pređenje i tkanje svile. Legende vezane za istoriju kineskih prapočetaka počinju mitom Pangua koji je razdvojio nebo i zemlju, stvarajući čoveka zajedno sa bićem poznatim kao Niva. Ovo odgovara mitovima postanja zapadnih naroda gde Bog stvara zemlju i čovečanstvo. U Kini, nakon stvaranja je došao period od tri „Huanga“ i pet „Dia“. Zajedno te dve reči, huang-di, formiraju savremenu kinesku reč za cara. Postoje različite verzije legende, ali najčešće tumačenje je da su tri „Huanga“ ili cara bili Car neba, zemlje i ljudi. Neki kažu da je Žuti car bio treći među prva tri „Huanga“, tj. Car ljudi. Drugi smatraju da je bio među pet „Dia“. Bilo kako bilo, prepoznaje se

Spomenik povratka Makaoa sa epigraom autora Edmunda Ho Hau-va i spomenik povratka Hong Konga sa epigraom Tung Ce-hva u dvorištu hrama Sjuenjuen.

Statua cara Jena u
 njegovom mauzoleju
 u Džudžou-u,
 Hunan.

njegov visoki položaj. Prema *Istorijskim zapisima* Sima Ćiana, Žuti car je imao dvadeset pet sinova a njih četrnaestoro je dobilo njegovo prezime. Monarsi uzastopnih dinastija od Šia (2070–1600. pre nove ere), Šang (1600–1046. godine pre nove ere), i Džou (1046–256. godine pre nove ere), svi su se smatrali potomcima Žutog cara. Prema *Istorijskim zapisima*, kao i drugim istorijskim dokumentima, zabeležena istorija Kine može se pratiti unazad do 2070. godine pre nove ere. Život Žutog cara datira otprilike hiljadu godine pre toga. Hiljadama godina nakon njegove smrti, bez obzira kako su dinastije odlazile i dolazile, status Žutog cara kao praoca kineskog naroda nikada se nije promenio niti dovodio u pitanje. Oda vanje počasti Žutom caru prinošenjem žrtvi postao je jedan od obaveznih obreda svakog pojedinačnog starešine dinastije. Grobnica Žutog cara postala je simbol koji jača solidarnost plemena, odaje počast

